

Interjú Gál Péterrel

2019

Almadi Sejla: Gál Péter az az ember, aki hisz abban, hogy az előzmények nagyban meghatározzák a történeket, hogy a múlt és a környezet megfelelő értékelése nélkül értelmezhetetlen a jelen és nem, vagy csak nagy „hibaszázalékkal” alakítható a jövő és abban, hogy a családja és környezete története és cselekményei befolyásolták azt, hogy ő mivé vált és válik. Meghatározónak tartja, hogy megértse a folyamatokat, összefüggéseket. És nem csak maga igyekszik megérteni a történések okait, lehetséges következményeit, de néha szenvedélyesen igyekszik másokkal is megértetni, hogy szerinte mi miért történik. Őszinte, nyitott ember és tanító (bár nem igazán tanárnak tartja magát), aki mindig megmondja a véleményét – a jót és a rosszat is. Ezért, vannak, akik kevésbé szeretik, viszont sokan szakmailag és emberileg is éppen emiatt a tulajdonsága miatt tartják értékes embernek. Tanár úr, mikor és miért csatlakozott a Világgazdasági Intézethez (Tanszékhez)? És milyen volt a fogadtatása?

Gál Péter: gyerekkoromban, de még egyetemi tanulmányaim alatt sem gondoltam soha arra, hogy tanítani fogok... az persze tény, ha jobban visszagondolok, hogy volt bennem egyfajta belső ösztönzés az általam megértetett, vagy érteni vélt dolgok másokkal való elfogadtatására. A gimnáziumban előfordultak olyan tantárgyak, témák, amelyeket nagyon megértettem vagy átéreztem, és azoknak, akik nem értették, borzasztó nagy vehemenciával próbáltam elmagyarázni. Ezek inkább témakörök és nem is annyira egy-egy konkrét diszciplína voltak már akkor sem, hanem sokkal inkább a különböző ismeretek közötti összefüggések, a szintetizálásból levonható következtetések. Így aztán a történelem, a filozófia, a gazdaság, vagy a modern drámairodalom, a filmművészet egyaránt az érdeklődésem középpontjában álltak, és a gimnáziumi évek éjszakába nyúló beszélgetéseinek fókuszában voltak. És már akkor is nehezen viseltem, hogy esetleg mások miért nem értik, látják azokat az oksági kapcsolatokat, amik nekem – lehet, hogy hibásan –, de evidensnek tündek. Hasonlóan, az egyetemen is ilyen nagy vehemenciával magyaráztam néha első évesként a negyed- és ötödéveseknek, a megértetés vágyával: 'Hogy lehet ezt nem érteni?' – kérdeztem annyiszor.

De a végső döntés ettől független volt. A tanári pályát nem terveztem, a háborús időszak tragikus történései miatt szűk család azt hiszem, hogy igazából jogásznak szánt, hiszen apai

ágon inkább a jogi, anyai ágon pedig az orvosi szakma volt a járatos. (Édesanyám néneje volt az első olyan dunántúli orvos, aki nőként már magyar egyetemen szerezhette diplomát). Ez utóbbi esetében azonban hamar kiderült, evidencia, hogy számomra szóba sem jöhet. Szombathelyen születtem, a korábban említett gimnáziumot is ott végeztem, bár a családom nem odavalósi volt, szüleim a háború után kerültek a városba. Középiskolába a '60-as évek végén jártam, amikor nagy szellemi pörgés jellemezte Magyarországot, élénk volt a szellemi élet, és sokan hittek a változásban. Hasonlóan másokhoz, én is úgy gondoltam, és ma is úgy gondolom, hogy akkor elindult valamilyen visszafordíthatatlan változás. A családban és gimnazistaként pedig ebbe nőttem bele. Az iskolánk lehet, hogy lexikális követelmények szempontjából nem volt a „csúcs”, de nagyon liberális, nagyon nyitott szemléletű volt, egyfajta szellemi műhelyként működött, az osztályunk pedig tele volt különböző érdeklődésű tehetséges emberrel (akik közül nem egy nagyon eredményes, akár világhírű ma a maga szakterületén), így aztán tényleg ezek a gimnáziumi évek szinte egyetemi előkészítőt jelentettek, amely igazi gondolkodásra ösztönözte a hallgatókat. Az akkor bevezetett filozófia órákat például alig vártam, tele voltak ütközéssel és vitákkal, amelyeket nagyon élveztem. Mindeközben a testvérem már a Közgázon tanult, és amikor hazajött, mindig az egyetemi szellemi életről mesélt meg a budapesti kultúráról, amely virágzott, az irodalmi és zenei estékről. Úgyhogy amikor a továbbtanulást fontolgattam, egyszerűen feltettem magamnak a kérdést: 'Magoljak jogot?' -, dehogyan, inkább a Közgázt és annak szellemi életét, sokszínűségét és a már akkor is tág lehetőségeit választottam.

Az egyetemen már az első évtől kezdve lubickoltam azokban a tantárgyakban, amelyek a közgazdaságtan, a gazdaság és a társadalom összefüggéseiről tanítottak, arról, hogy mikor és miért érnek össze a folyamatok. Amikor én kezdtem az egyetemet, az volt a Közgáznak talán az első igazi nagy modernizálási reformkorszaka, ami a tartalmat is és a működési kereteket, struktúrát is alapvetően átalakította. Akkoriban új rendszer lépett érvénybe Szabó Kálmán, az akkori rektor vezetése alatt, az a rendszer, amely lehetőséget adott a hallgatóknak arra, hogy maguk válasszák ki egy, illetve két év után azt a specializációt, amit szeretnének tanulni, és nem előre, hanem már az egyetemen belül, részben saját érdeklődésüknek, eredményeiknek megfelelően. Ez már egy többlépcsős képzés volt. Ekkor tehát, a Szabó-féle reformidőszak alatt az első évben mindenki számára egységes alapképzés volt, a második évtől kellett szakot választani, és akkortól már bizonyos, mindenki számára kötelező tárgyak mellett (mint pl. a matematika, statisztika, közgazdasági elméletek története, gazdaságtörténet – de jó és fontos is volt Berend T. Ivánnal és Pach Zsigmond Pállal) sok eltérő szaktárgyunk is volt. A harmadik évtől pedig további specializálódásra volt lehetőség. Nekem a külkereskedelmi szakon belül

elvileg három irányba: Nemzetközi gazdaságpolitika és pénzügyre, Külkereskedelmi technika vagy Nemzetközi kapcsolatokra. Nekem egyértelmű volt, hogy a három közül a Nemzetközi gazdaságpolitika és pénzügy szakirány érdekelt a leginkább. Viszont pont ez úgymond technikai okok miatt nem indult el abban az évben, és engem így a Külkereskedelmi technika specializációra akartak irányítani. Hát, ennek következtében kerültem én arra a specializációra, ami pedig eszembe sem jutott, az úgymond „elit” Nemzetközi kapcsolatokra. Az igazságérzetemet annyira bántotta, hogy önhibámon kívül kerülök valami olyanra, amit én nem akartam, hogy addig mentem, míg végül a rektornál kötöttem ki, és a „maradékból” magam választhattam. Így lettem „nemzetközis”, mert bár kevésbé volt szimpatikus, ez számított a legelőkelőbb szakiránynak az egyetemen. Azóta sem bántam meg. A szintetizáló, az összefüggésekre koncentráló látásmódomat mindaz, amit csak ott tudtam megtanulni, nagyban elősegítette. Itt tanultam többek között Nemzetközi jogot Bokorné Szegő Hannától, Nemzetközi diplomáciatörténetet Haraszi Györgytől, Magyar diplomáciatörténetet Juhász Gyulától. Nagy nevek, a szó valódi értelmében! Tény viszont, hogy a gyakorlatiasabb órákból kevesebb jutott, mint például amilyen a Számvitel is, de nagyon széles szemléletet kaptunk.

Na és hát persze „A” Világgazdaságtan. Ebből mindenkinek az egyetemen egy vagy két félévet kellett kötelezően teljesíteni (nekünk hármat) és szigorlatot kellett belőle tenni. Érdekes és rettentő jó volt, mert a világgazdaság, a nemzetközi gazdaság folyamatairól és összefüggéseiről szólt, az akkor még elég erősen zárt magyar gazdaságban, miközben az egyes országokról modell értékű gazdaságokról, nemzetközi elméletekről kifejezetten nagy tudású, már akkor nemzetközi tapasztalatokkal rendelkező tudósok, oktatók tartottak órákat, sokszor számunkra akkor szinte elérhetetlennek tűnő országokról, térségekről, és valóban univerzális fontosságú makrogazdasági összefüggésekről. Egy akkor már az ENSZ-ben több éve kutató Simai Mihály, a már előtte több éve Tanzániában oktató Szentés Tamás vagy az Indiát, Etiópiát megjárt Surányi Sándor és mások úgy mutatták be az USA vagy mondjuk India modell értékű gazdaságát, úgy értékelték a legfontosabb nemzetközi elméleteket, fejlődésgazdaságtani folyamatokat, hogy közben ezekről személyes tapasztalataik is voltak. Ez akkoriban számomra maga volt a non plus ultra az egyetemen: szintetizálta az ismereteket, az összefüggéseket történeti és rendszerszemléleti alapokra helyezte, kvázi az összehasonlító gazdaságtan alapjait is adta, és következtetéseket vont le. És ez azoknak, akik Nemzetközi kapcsolatokra jártak részletes szigorlati alaptárgy volt.

Amikor szigorlatoztam az egyetemi éveim végén, Szőke Magdolna volt a vizsgáztató, Simai Mihály pedig az elnök. Simai 44 éves volt ekkor, számomra mégis a szakma egyik csúcsa,

a nagy „öreg”, aki már akkor lenyűgözött tudásával és a folyamatok közötti kapcsolatok értékelési képességével, nála írtam a szakdolgozatomat is a nyugat-németországi technikai fejlődés összefüggéseiről, hatásairól. A vizsga végén hallottam, ahogyan a Szőke Magdolna azt kérdezi Simaitól, hogy ’Tanár úr, megvan, ugye?’. Simai pedig a védés után azt kérdezte tőlem, hogy ’Nem akar itt maradni a Világgazdasági Tanszéken?’. Ekkor két álláslehetőség jött szóba, mint nemzetközisnek: az egyik a diplomácia, ezt magamban eleve kizártam az akkori körülmények között, a másik a Magyar Rádiónál felajánlott külpolitikai szerkesztői pozíció, amire tulajdonképpen már igent mondtam. Mégis, amikor Simai tanár úr feltette ezt a kérdést, amire abszolút nem számítottam, és mint mondtam, soha nem gondoltam, hogy úgymond tanár leszek, gondolkodás nélkül rávágtam rá, hogy maradok.

AS: Milyen szellemi és társasági élet jellemezte akkor az intézetet (tanszéket)?

GP: Egy szóval tudok válaszolni: zseniális, intellektuálisan és emberileg egyaránt. A tanszéken dolgozott akkor Kollár Zoltán (aki azóta viszonylag fiatalon meghalt, nagyon tehetséges, jól képzett Latin-Amerika kutató és fejlődésgazdaságtannal foglalkozó tudós volt), a már akkor „nagy öregek”, pedig még kifejezetten fiatalok voltak, Simai és Szentés, a már akkor az európai integráció szakértőjének számító Palánkai Tibor, Surányi Sándor, Kubik István, a kvázi kezdő Blahó András, Benedeczki János és az akkori tanszékvezető Nyilas József, aki igaz kicsit stílusában kevésbé volt nyitott és közvetlen, de demokratikusan és jól vezette ezt a sok nagy embert magában foglaló tanszéket. Én gyakornokként kerültem be ebbe a társaságba, amelyik szakmailag és emberileg egyaránt azonnal egyenrangú partnerként fogadott. És bár kezdő voltam, azonnal komoly oktatási és kutatási feladatokat kaptam, mindenben részt vehettem, sőt, részt kellett vennem, minden feladatból kivehettem a részem, nagyszerű emberi kapcsolatok is kialakultak, miközben a készülő tanulmányokban már egyenrangúnak tekintett munkatársként működhettem közre. Remek volt a hangulat, nagy volt a közösségi élet is. (Kollár Zoli pl. miközben azonnal komoly oktatási feladatokat adott, hétfévente óriási bridzspartikon volt szenvedélyes ellenfelem.)

Érdemes szólni néhány szót erről a gyakornoki pozícióról is, ami ugyancsak a tanszék egyik úttörő kezdeményezése volt, és kicsit a jelenlegi PhD képzéshez hasonló módon működött, miközben akkoriban a doktori fokozat megszerzése nálunk még nem kapcsolta össze a kutatást és az oktatást. A konstrukcióban egy vállalat finanszírozta néhány éven át egy-egy kezdő kutató-oktató egyetemi státuszát, akik a tanszéken részt vettek annak munkájában, és

ahhoz kapcsolódva közben elkészítették doktori értekezésüket. Így írtam meg én is a tanszéki munka mellett a doktori disszertációm, amelyet a két év után védtem meg, közben pedig végig oktattam. Ebben is úttörő volt tehát a tanszék, hiszen ez a pozíció nem csak a vállalat és az egyetem közötti együttműködést, hanem az egyetem számára az utánpótlást egyaránt biztosította. És ebből a „bázisból” meríthetett utánpótlást a tanszék, így lett én előttem a tanszék tagja Blahó András, illetve az utánam következő évben Magas István is. Nagyon nyitott légkör volt a tanszéken. A tanszéki kollektíva valóban egy team volt, remek volt az együttműködés szinte mindenkiel. És hát meg kell említeni az akkori titkárnőnk Szép Klárikát, aki sajnos már nincs köztünk. Ő egy kis túlzással egy „csoda” volt, maga a jóság, nélküle azt hiszem nem lett volna olyan sikeres és jó a tanszék, és hát némi büszkeséggel mondom, felettem különösen „anyáskodott”. Simai Misi pedig nem csak szakmai mentorom volt, hanem a tanáromból a legjobb kollégámmá, majd kollégából az egyik legjobb is barátommá vált. Palánkai Tibivel hetente „haknizni” jártunk, továbbképzéseken tanítottunk minisztériumi és vállalati embereknek, hiszen ezeken lehetett jól keresni. Surányi Sanyival bár közös szakmai pontok nem voltak, többször meghívott a családjához. Egy szó, mint száz, nagy közösségi és szakmai élet volt a tanszéken, ezek az emberek pedig egyenlőnek tekintettek, és egyengették az utamat. Közös kutatásaink voltak, közös projektek, a kollégák szinte mindenkit bevontak ezekbe, a nemzetközi projektekbe is.

AS: Milyen gazdasági és politikai környezetben működött akkor az intézet (tanszék)?

GP: Természetesen olyanban, ami abban az időben volt. De, ha arra gondol, voltak-e „direktívák”, mit kell, vagy mit lehet tanítani, a hallgatókkal megbeszélni, azt kell, hogy mondjam, nem. Vagy én legalábbis nem találkoztam ilyenekkel. A tanszéki belső légkör nagyon demokratikus volt, de az egyetemi is nyitott volt. Azt, hogy ki mit kutat, mi a specializációja, közösen döntöttük el, és mindenki az érdeklődésének megfelelően alakította. Az volt a jellemző, hogy a munkatársak általában egy generális elméleti kérdéskörrel és egy régióval vagy országgal, amely gazdaságfejlesztési szempontból volt releváns, illetve tipikus, foglalkoztak behatóan, és az oktatási tevékenységük is erre koncentrált. És nem tapasztaltam szerencsére, hogy a véleményem megírása, elmondása miatt bármikor hátrány ért volna. Pedig hát akkoriban sem rejtettem véka alá a gondolataimat. És inkább később tudatosult csak bennem is, hogy bizony ezek esetleg nem voltak veszélytelenek, és időnként szerencsére hozzájárultak ahhoz, hogy a hallgatók a nemzetközi trendek megértése révén jobban átlássák a hazai viszonyok negatívumait vagy zsákutcás jellegét. Mostanában örülök, amikor egy-egy volt hallgatóm (például egyik kedvenc

kollégám lánya) azt emlegeti fel, hogy például a KGST-ről „te miket mertél mondani, mi ezekre tényleg nem gondoltunk, nem tudtuk”. Szóval mondtuk, írtuk, amit a kutatásainkból, nemzetközi tapasztalatainkból leszűrtünk. Persze tudtuk, hogy vannak az egyetemen is olyanok, akik figyelik a tevékenységünket, néha sejtettük is, hogy konkrétan kik, de én abban az időben amikor már ott dolgoztam ennek konkrét, direkt megnyilvánulását már nem éreztem. Talán egy esetben volt konkrét következménye, amikor a „jelek” alapján úgy döntöttem, hogy magamtól lemondok egy akkoriban – is – nagyon nagy erkölcsi és anyagi presztízsű Humboldt ösztöndíjról...

AS: Mit gondol, miben volt rendhagyó a Világgazdasági Intézet (Tanszék) tevékenysége? Miben alkotott maradandót az intézet (tanszék)?

GP: A tanszék most hetvenéves. Amikor már én tanultam, és persze később is, egy nagyon kiforrott kutatási és oktatási profilja volt, amely önazonosságot és azonosíthatóságot adott a tanszéknek az egyetem falain kívül is. Ez, mint már mondtam, egyrészt átfogó volt, másrészt kombinálta az elméleti és az alkalmazott közgazdasági elemzéseket és összefüggéseket. A világgazdaság egy rendkívül komplex és szerteágazó rendszer, ami a mikro- és makrogazdasági folyamatokat, a teljesen eltérő gazdasági szereplőket valamilyen módon és mértékig mindig is integrálja. Ehhez kellene mechanizmusok, szabályozók, és jól vagy rosszul, de működnek, hatnak az automatizmusok révén is. Ezért nagyon sokféle ismeret és azok szintetizálása szükséges a folyamatok átlátásához és a hatások, következmények értékeléséhez. Ezért sok tudományos területtel van kapcsolódásunk, és ezeket mindig is igyekeztünk több-kevesebb sikerrel, de alkalmazni az oktatásban, kutatásban. Mondjuk az én egyik kedvenc kutatási területem, a technológia fejlődés világgazdasági hatásai nem érthetők egy csomó makro- és mikrogazdasági összefüggés megértése nélkül.

Visszatérve a tanszék „identitására”, ennek volt kvázi formalizált oldala is, például a kb. 5 évente megjelenő Korunk Világgazdasága című könyvsorozat, amely három részből állt: (1) általános elméleti összefüggések, amely egy szakmai minőségi anyag volt; (2) a tőkés országok gazdasága, – és (3) a fejlődő országok kötet, amelyek a kvázi modellértékű országok gazdasági fejlődését, helyét, gazdaságpolitikáját egyaránt részletesen elemezte. Jellemző ezek minőségére, hogy én például ebben az osztrák gazdasági modellről írtam anyagot, amit aztán a bécsi egyetemen le is fordítottak németre és sok éven át tartottam náluk a második világháború után osztrák gazdaság és gazdaságpolitika jellemzőiről kurzusokat.

Nekem egyébként, mint mondtam, már hallgató korom óta eredendően a műszaki és technológiai fejlődés és a világgazdasági összefüggések volt az egyik szakterületem, aminek tulajdonképpen igazából ugyancsak a mi tanszékünk volt az úttörője hazánkban. A kiváló Ádám György, majd Nyilas, Simai és aztán én foglalkoztunk ennek a ma már szinte evidensnek tekinthető hatásrendszerével itthon elsőként. Akkoriban Schumpeter nem tartozott a nálunk ismert közgazdászok közé. Aztán ebből szinte következett a transznacionális vállalatok helyének, tevékenységének, nemzetközi hatásainak elemzése, amivel szintén Ádám György meg Simai, elméleti vonatkozásokban pedig Szentés, szóval alapvetően a mi tanszékünk tagjai kezdtek nálunk először foglalkozni. De még nemzetközileg is viszonylag ritkaságszámba ment ennek egyetemi oktatása, és a nyolcvanas évek végén Simai Misivel önállóan tárgyat, tárgyakat alakítottunk ki a transznacionális vállalatok stratégiájáról. Ekkor még önálló tárgyként ismereteim szerint a világon sehol, vagy nagyon kevés helyen tanítottak erről, tudtommal csak a milánói Bocconin. Ma már nem csak nálunk az egyetemen, de mindenütt a komoly egyetemeken tárgyak specializálódnak a témára.

Igazság szerint a Világgazdasági Tanszék portfóliója nagyon szerteágazó volt, mi is kellett, hogy felhasználjuk más tárgyak ismereteit, aztán a gazdasági nyitás, a rendszerváltás utáni egyetemi profil-átalakításokat követően természetesen több tanszék is kezdett a mi korábbi „portfóliónkból” átvenni témákat, témaköröket a sajátjukba beépíteni. Ez részben természetes folyamat volt, részben viszont a tanszék akkori érdekérvényesítő képessége sem volt talán kellően erős ahhoz, hogy bizonyos témákat, amikben mi nem csak úttörők, de igazán jók is voltunk, sikerült volna nálunk tartani. De közben természetes is, hogy a globalizáció miatt szinte minden gazdasági diszciplína-területnek vannak nemzetközi gazdasági vonatkozásai. Mindenesetre ennek következmény lett egy kisebb tanszéki diszciplináris „identitászavar”, ami után ismét bizonyítani kellett, hogy miért is fontos és jelentős a tanszék. Néha, illetve néhányan úgy éreztük, hogy hagyunk átvenni témákat és tárgyakat, amikhez mi értettünk a legjobban, ez okozott sokáig hullámvölgyet és tanszéki identitászavart. Mindez nagyjából a '90-es évek közepén kezdődött, de nem csak a rendszerváltás miatt, csak talán nem voltunk eléggé előrelátók. Úgy érzem, hogy ezen most szakmailag és emberileg egyaránt túljutottunk.

Egyébként persze, a rendszerváltás után jó helyzetben voltunk, hiszen úgymond ismert emberek voltunk. Aki akkor, de még akár ma is a szakmában meghatározó, tudományos intézményeknél, vállalatoknál, politikában, szinte mindenki járt ide. Ehhez hozzájárult az is, hogy volt a tanszéknek egy posztgraduális képzése, ugyancsak a hetvenes évek elejétől, a Nemzetközi gazdasági kapcsolatok szakos szakközgazdász képzés, amit ugyancsak Simai Mihály alakított

ki, majd később én, illetve vele vezettem. Ez rendkívül népszerű volt más területeken dolgozó közgazdászok, de műszakiak, vállalati és bankvezetők, újságírók között is. És a rendszerváltás idején meg azt követően, miután nagyon sok meghatározó személy tanult nálunk, sokan kerestek bennünket tanácsadóként, elemzőként vagy állásajánlatokkal. Talán kicsit túl sok lehetőséget is kaptak a kollégák, amivel végül éltek is. Az egyik akkoriban alakult kereskedelmi bank engem is hívott vezérigazgatói pozícióba, '89-től. Végül nem mentem, a tanszék vonzereje nagyobb volt. Én is viszont sok helyen voltam tanácsadó, stratégiai konzultáns, érdekes, elsősorban nagy bankoknál. A kutatási területeim meg talán a szakmai habitusom is olyanok, hogy fontosnak tartom a kétirányú visszacsatolásokat és az alkalmazott közgazdasági kutatásokat. Úgy gondolom, nem lehet jól oktatni anélkül, hogy az ember az ismereteit nem próbálja ki a gyakorlati életben, és fordítva, nem lehet ezen verifikációk nélkül jól oktatni, kutatni. Nem tartanám jónak, ha az a bon mot vonatkozna rám, hogy „aki tudja csinálja, aki nem, tanítja”. Ebből a szempontból szerencsés voltam, mert talán szerénytelenség nélkül mondhatom, hogy néhány valóban sikeres gazdasági életben végzett munka vagy hosszabb tevékenység volt az életemben az elmúlt évtizedekben. Ezek közül én kiemelkedőnek tartom azt a nyolc évet, amit a Magyar Fejlesztési Bank stratégiai igazgatójaként, vezető közgazdászként végeztem 2002 és 2010 között. 2002-ben a bankot az én elemzésem és nagyrészt az általam készített stratégia alapján alakítottuk át egy, ahogy neveztem „klasszikus értelemben vett fejlesztési bankká”, amely ötvözte a gazdaságpolitikai jellegű fejlesztési funkciókat a piaci alapú működéssel. Ezt a stratégiát a piac, a gazdaságpolitika és a nemzetközi szakmai élet egyaránt nagyon sikeresnek tartotta, két év után ezzel vált az MFB az Európai Közösségi Bankok Szervezete vezetőjévé, a stratégiát adaptálta később több újonnan alapuló közép-kelet-európai fejlesztési bank, a vezetéssel készült elemzéseket használták a hazai bankok, kutatóintézetek, gazdaságpolitikusok éppúgy, mint a nemzetközi szervezetek és külföldi bankok vezetői. Szóval próbáltam az egyetemi tevékenység eredményeit hasznosítani az alkalmazott kutatásokban is. És ebben a világgazdaságtan, mint szintetizáló tudományterület nagy segítségemre volt.

És hát itt kell megemlíteni azt, amit én talán valóban komoly szakmai sikernek tartok, a Fejlesztés és Finanszírozás és a Development and Finance című angol és magyar negyedéves közgazdasági szakfolyóirat kiadását. Ez a lap tartalmában valóban ötvözte az elméleti és gyakorlati kutatásokat, rövid idő alatt ismert és használt lett szakmai körökben itthon és külföldön egyaránt, bekerült az Amerikai Kongresszusi Könyvtár gyűjteményébe, a neve „márka” lett. Több sztorim is kötődik hozzá, hogy amikor találkoztam valamelyik nemzetközi szervezet vagy nagybank vezetőjével, és bemutatkoztam, a partnerem azt válaszolta, „ja akkor már tudom ki

Ön, a Development and Finance kiadója, főszerkesztője”. Ez sokszor igazolta vissza a munkám eredményét és azt a szemléletet, amit elsajátítottam a Világgazdasági Tanszéken.

Nagyon fontosak a nemzetközi tapasztalatok is, amire ma már szinte minden hallgatónak lehetősége van. Korábban, ez talán nekünk egy kicsit könnyebben, gyakrabban adatott meg, mint az egyetem sok munkatársának. Végül is, ezek a nemzetközi projektek, külföldi előadások ugyancsak az ismereteink verifikálását és visszaigazolását erősítik, az ismeretek kipróbálása meghatározó, hiszen a társadalomtudomány nem működik visszacsatolás nélkül. És ezekből jönnek az új megközelítések, az új tudományos ismeretek és irányok. És megint visszatérve az MFB-re, amikor 2007-ben készítettünk egy nagy tanulmányt arról, hogy a világgazdaság és annak szereplői a folyamatok alapján nagy változás előtt állnak, és erre ennek alapján három scenáriót dolgoztunk ki a válságra. Azok, akikhez eljutott, vészjóslásnak tekintették, de mint később kiderült, mindhárom inkább optimista volt. Az elméleti, egyetemi kutatásaink alapján tudtuk értékelni a helyzetet, utána viszont csak az fejlesztéspolitikai és banki gyakorlat révén voltunk képesek azt verifikálni. Sajnos, szerintem a társadalomtudományok területén itthon továbbra sem épült ki a tudomány és a vállalati vagy inkább felhasználói kör közötti szoros kapcsolat. Ez külföldön sokkal hatékonyabban működik, ami nem azt jelenti, hogy a vállalati szféra határozza meg a kutatások irányát. Inkább szervesen felhasználja az eredményeket.

Egy szó mint száz, a Világgazdasági Tanszék, vagy ahogyan ma hívják, Intézet jó márka, és olyannal rendelkezik, amire komoly szükség van: nagy tapasztalatokkal, szintetizáló kutatásokkal, remek oktatókkal, kutatókkal. Az egy más kérdés, hogy ezeket folyamatosan kell alakítani a változások függvényében. De hát, mondjuk, a Philips sem gyártja ugyanazt, mint ötven vagy száz évvel ezelőtt, az újdonságokat viszont csak a történetére ráépítve tudja hatékonyan alkalmazni, ekképpen a márkanévet megtartja, amellyel aztán könnyen azonosul a fogyasztó. Ez itt elsősorban a hallgatókra értetendő, de ugyanígy ide tartozik a politikai és gazdasági környezet is, akik már ismerik ezt a márkát, és számolhattak vele az elmúlt évtizedek során.

AS: Ezek fényében, mit gondol, hogy milyen irányba (pl. kutatás, oktatás, közösségi élet, stb.) kellene elmozdulnia az intézetnek és miért?

GP: Azt hiszem, fő vonalaiban ismét jó úton van az intézet, bár talán vannak olyan súlypontok, amikben túlzottan és indokolatlanul próbáltunk a vélt vagy valós hallgatói és környezeti elvárásokhoz alkalmazkodni, és vannak olyan területek, amikben nem élünk kellően a rendelkezésünkre álló tematikai és emberi erősségeinkkel. Néhány témát, ami igazán a profilunk lenne,

elhagyjuk, vagy nem kellő súllyal tudunk velük foglalkozni; kevesebb összefüggés van, és több lexikális ismeret. Tulajdonképpen itt is érvényesül az, ami az egész egyetemre és a háromszintű képzésre vonatkozik, vagyis hogy az oktatásban idő szinte csak az elméletekre vagy a lexikális ismeretekre jut, és így az egyetemi oktatás lényege, az önálló gondolkodásra ösztönzés, a nézetek ütköztetése, a folyamatok összevetése és a szabad gondolkodás elmarad, vagy visszaszorul. Ez szerintem nagyon komoly hiba, miközben a hallgatók a korábbinál lényegesen több lexikális ismerettel rendelkeznek.

AS: Milyennek látja az akkori és a mostani egyetemi hallgatókat, mint egyéneket és közösséget?

GP: Hát ez mindig nagyon szubjektív. Azt hiszem, hogy mindig vannak érdeklődő hallgatók, és olyanok is, akik csak egy papírt akarnak szerezni. De azért úgy érzem, hogy most relatíve differenciáltabb, régebben viszont homogénebb volt a hallgatók közössége. Korábban az ismeretek is homogénebbek voltak, amikre alapozni lehetett. Ma más a rendszer, eltolódott a tömegoktatás irányába, a homogenizálhatóbb lexikai ismeretek irányába. Ami nem lenne baj, ha kapcsolódna a valóban klasszikus egyetemi funkcióhoz, az önálló véleményalkotási, értékelési készség megköveteléséhez. Ma több írásbeli dolgozat van, míg régebben a szóbeli vizsgáknál jobban rá lehetett világítani az összefüggésekre. Sőt, akkor az érdeklődő hallgatók is jobban oda mertek jönni hozzánk. Most talán a hallgatók nagyobb részének csak a papír kell, az oktatást annak alapján értékelik sokan, milyen papírral és milyen számmal mehetnek be mondjuk egy multihoz. Ami lehet, hogy régen ugyanígy volt, csak a hallgatók kisebb része volt így vele. De persze ma is nagyon sok remek, nagyon érdeklődő diákunk van. Úgy látom, hogy a közgazdasági területeken a három szintű, a bachelor, a mester és a doktori képzés, nem megfelelően épül egymásra. És nagyon nehéz is megoldani, hogy rendszerszinten is kapcsolódjanak egymáshoz. A rendszer jellemzőiből adódóan nem is tudnak kellően egymásra adódni. Nagyon eltérő ismereti háttérű, érdeklődésű hallgató van, főleg a mesterképzésen, és így nagyon nehéz a strukturális és oktatási optimumot megtalálni. A mesterképzés rendelkezik talán a legheterogénebb hallgatói közösséggel, ami miatt nehéz jót csinálni, hiszen van, akinek alapismereteket kell elmagyarázni, van, akinek pedig már nagyon profi tudást kellene átadnunk.

AS: Mi volt a legemlékezetesebb kurzus, amelyet oktatott és miért?

GP: Hú, ez megint nehéz kérdés. A „kedvencek” továbbra is mindazok, ami a technikai fejlődés világgazdasági, de mondhatjuk, gazdasági következményeivel foglalkoznak. Úgy érzem, ezeknek a folyamatoknak az oktatásban való megjelenése még mindig nem a fontosságuknak megfelelően érvényesül. Hiszen ezekből a kutatásokból jött a gazdaság mezoszintjének, a nemzetközi vállalatoknak az elemzése éppúgy, mint a globalizációs folyamat következményeivel vagy a gazdaságpolitikai összehasonlításokkal vagy akár a pénzügyi szektor szerepének, struktúrájának, stratégiájának átrendeződéseivel foglalkozó témák. A legnagyobb mérföldkövet talán a transznacionális vállalatok gazdaságtana jelentette, az, hogy elindulhatott és végül meghonosult ez a tantárgy itthon, sőt, hogy az egész térségben nálunk volt először ilyen - bár igazán a korábban említett Bocconiról terjedt el. Hogy mindez megvalósulhasson, sokszor egyeztettünk a kollégákkal, és átbeszéltük a dolgot. A tárgy a mezo szférával foglalkozik, azzal, hogy mindenre egy egység részeként kell tekinteni, ekképpen a vállalat, az egyén és a gazdaságpolitika összefüggéseit kell keresni. És persze, ma már a mi egyetemünkön is számtalan tanszék oktatja ennek különböző vonatkozásait.

Amire viszont talán büszke is vagyok, az egyrészt a Fejlesztés és Finanszírozás/Development and Finance folyóirat. Ez teljesen saját innováció volt, saját ötlet, szerkezet, tematikai megközelítés, és talán ritkán fordul elő, hogy az ember egy ilyen projektet mindenben úgy valósíthat meg, ahogyan elképzei azt, és sikeres is lesz. A másik, amit megemlítek egy kitüntetéshez kapcsolódik, a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztii keresztjével kapcsolatos. Nem tudtam, hogy meg fogom kapni, majd egyszer csak kaptam egy levelet, hogy átvenném-e. Csatlolva volt egy indoklás – nem tudom, ki írta -, de úgy éreztem, hogy ezért csinálom, amit csinállok, és ami a következő volt: „A globális folyamat mikro- és makrogazdasági összefüggéseire és következményeire koncentráló tudományos, oktatási és elemzési munkássága elismerésé-ként”. Azaz volt, akinek átjött, amit a tevékenységemmel mondani akartam. És bár akkor éppen az indoklás miatt nagyon büszke voltam, később másodszor is az lettem a kereszttel kapcsolatban, amikor visszaadtam, és azt mondtam, hogy nem szeretnék egy klubban lenni azokkal, akik pont, hogy ez ellen agítálnak, és szítják az ellentéteket. Ezután pedig Radnóti Tolerancia Díjat kaptam.

AS: Nagyon szépen köszönöm az interjút.

GP: Én köszönöm a lehetőséget.

Az interjút készítette: Almadi Sejla, 2019.